

ГІСТОРЫЯ АДНАГО ЭКСПАНАТА: РУЧНІК

Мэты экскурсіі: пазнаёміць навучэнцаў з гісторыяй экспаната школьнага музея; спрыяць фарміраванню ў дзяцей пачуцця беражлівых адносіны да духоўных і матэрыяльных каштоўнасцяў грамадства; вызваць у вучняў імкненне да папаўнення музея новымі экспанатамі, якія характарызуюць прылады працы, прадметы побыту жыхароў нашага аграгарадка.

Ход мерапрыемства

1 экскурсавод: Добры дзень! Мы вітаем вас у этнаграфічным музеі “Спадчына” Старадварэцкага яслей-сада-базавай школы. Сёння мы з вамі станем удзельнікамі дзіўнай экскурсіі. Гэтая экскурсія незвычайная тым, што яна цалкам прысвечаная гісторыі толькі аднаго экспаната.

2-й экскурсавод: Экспанат, пра які мы хочам расказаць, ёсць у кожным доме, у кожнага чалавека.

З каласоў жытнёвых ён сатканы,
Наш ручнік, наш беларускі ўзор,
Васільком, пралескай вышываны,
Хвалямі блакітнымі азёр.

Наш ручнік, як золата, свіціцца,
Кветкамі вясновымі цвіце
І ў прасторных хатах, у святліцах
На вяселлі радуе гасцей.

1 экскурсавод:

Быццам веюць ветрыкам дубровы
І прыемнай свежасцю сады,
І пад лёгкі шолах ручніковы
Песні, пацалункі маладых.

Зіхаціць ручнік наш саматканы,
Родны беларускі наш узор,
І глядзіш, глядзіш зачараваны
На дзівосны, казачны ўбор.

2 экскурсавод: Вы здагадаліся, “хто герой” нашай сёняшняй экскурсіі?

1 экскурсавод: Так, мы пагаворым з вамі пра ручнік. Здаецца, што можна сказаць аб ім? Але гэтая рэч не проста прадмет побыту, яна сімвалічная для беларусаў.

2 экскурсавод: Сцвярджаюць, што самы стары ручнік на Беларусі датуецца сярэдзінай III тысячагоддзя да нашай эры(!). Ручнікі мелі рытуальны характар для чалавека. Яны былі з ім ўсе яго жыццё: ад нараджэння і хрышчэння да вяселля, у сямейным жыцці і смерці. Калі дзіця хрысцілі, яго прыносілі дахаты ў ручніку. Людзі браліся шлюбам, стоячы на ручніку, а рукі іхнія абгортваліся...ручніком! Гасцям заўжды падносілі хлеб, паклаўшы яго на ручнік. У хаце ручнік займаў самае пачэснае месца. І не толькі з-за сімвалізму.

1 экскурсавод: Беларускі ручнік – гэта сапраўдны мастацкі твор, прыгожы і непаўторны! Напрыклад, ікону, якая вісела ў чырвоным куце, заўжды аздаблялі ручніком. На ікону яго памяшчалі абавязкова на Пасху і абавязкова такім чынам, каб белая палова ляжала на іконе зверху, а чырвоная – звисала ўніз. Белая сярэдзіна ручніка, якая ідзе “праз багоў” у куце, мела нявыказаны, сляпы, белы і тайны ўзор. Чырвоныя браны (па спосабе ткацтва)

“адказ” з’яўляўся на другой палове ручніка – своеасаблівай лесвіцай у неба і з яго. Здаўна лічылася, што ручнік з’яўляўся сцэжкай, па якой чалавечая душа магла падняцца на неба або спусціцца з яго.

2 экскурсавод: Ручнікі, а дакладней іх сімволіка, неслі шмат дадатковай інфармацыі як для ўладальніка, так і для аднавяскоўцаў. Што не ўзор, то сімвал. Усё, што занатавана ў народным ткацтве, не пералічыць, але кожны ўзор сімвалізуе дабро, праўду, прыгажосць, любоў і гонар за чалавека і яго працу. Кожны ўзор мае сваё прызначэнне і сваю назву. Ва ўзорах тканых і вышываных вырабаў зашыфравана гісторыя жыцця людзей і прыроды, гісторыя роднага краю.

Нашы продкі славяне лічылі, што галоўнымі багамі сярод людзей і ў прыродзе з’яўляюцца светлае Сонца і Маці-Зямля-Карміцелька. Ад іх пайшло ўсё жыццё на зямлі Бог Сонца і Маці-Зямля даюць людзям усё: хлеб і ваду, цяпло і святло, рэчкі і азёры, палі і лясы.

1 экскурсавод: Вобраз Сонца мае выгляд ромба з праменьнямі ў бакі. Вобраз Зямлі-Карміцелькі набыў выгляд ромба, запоўненага маленькімі квадрацікамі ці ромбамі. Гэта нібы зерняткі, роўна засеяныя на полі дбайнай рукой селяніна.

2 экскурсавод: Вобраз кахання – гэта птушка голуб. Вобраз пеўня – Шчасце сям’і, хаты ахоўвалі абярэгі – сімвалы свяшчэнных жывёл і птушак. Певень – як дамавік, ён аберагае селяніна, сцеражэ сялянскае шчасце. Казалі, што калі спявае певень, знікае нячыстая сіла.

1 экскурсавод: Вобраз чалавека. Сімвалам чалавека ў народнай свядомасці з’яўляецца зорка. Вобраз дрэва – жыццё нашых продкаў было цесна звязана з лесам. Ён даваў дрэва на будаўніцтва, карміў грыбамі і ягадамі, ачышчаў паветра. Таму на вышыўках часта прысутнічае вобраз дрэва.

2 экскурсавод: Пра арнаменты і сімваліку ручнікоў можна гаварыць бясконца. Старажытная культура ў многім таямнічая і незразумелая для нас. Амаль усё забылася, сэнны сэнс многіх з’яў і сімвалаў нам невядомы. Але яны захаваліся ў нашым жыцці: у абрадах, звычаях, сімвалах, матывах; мы і самі часам не падазраваем аб гэтым.

1 экскурсавод: Колькі дарог прайшоў ручнік, колькі бачыў пакут. А якія прыгожыя песні спяваў народ пра матчын ручнік! (*Гучыць песня “Ручнікі”.*)

2 экскурсавод: Дадзены экспанат «ручнік» быў перададзены ў наш этнаграфічны музей жыхаркай в. Вараны Цалагуз Л.В. ў 1998 годзе. Яшчэ адзін ручнік перададзены ў музей жыхаркай аг. Стары Дворац Затаўка Аленай Уладзіміраўнай ў студзені 2003 года. Ткала і вышывала яна яго сама ў 1947 годзе. Выкарыстоўваліся гэтыя ручнікі гаспадынямі ў хаце для аздаблення іконы.

1 экскурсавод: Выткаць ручнік – праца нялёгкая. Якасць працы залежыць ад уменняў – трэба акуратна паміж сабой пераплесці вялікую колькасць нітак. Адначасова працуюць і рукі, і ногі. І настрой павінен быць

адпаведны. А каб упэўніцца ў гэтым, мы паглядзім фрагмент відэафільма “Як ткуць унікальныя панёманскія ручнікі”. *(Прагляд фільма.)*

2 экскурсавод: Ткаць мы не умеем, ды і кроснаў у нас няма. Давайце мы на паперы паспрабуем стварыць свой “ручнік”. *(Экскурсаводы раздаюць аркушы з выявай ручніка, а наведвальнікі музея размалёўваюць іх, прыдумваючы свае ўзоры.)*

1 экскурсавод: Пакажыце ўсім, калі ласка, што ў вас атрымалася і раскажыце трохі пра свой узор на ручніку.

2 экскурсавод: А зараз давайце станем у карагод, возьмем ручнік за краі і пойдзем направа па крузе пад музыку, а затым унутр круга, злучаемся і разыходзімся. Потым пойдзем у левы бок, злучыліся, разышліся. *(Экскурсаводы паказваюць элемент танца з ручніком.)*

1 экскурсавод: Паважаныя сябры, сёння мы даведаліся пра беларускі ручнік, нашу спадчыну, якая засталася нам ад нашых продкаў. Кажуць, без мінулага няма будучыні. Таму я заклікаю вас:

Любіце нашу родную Беларусь,
Людзей працавітых і родную мову.
Ганарыцеся спадчынай нашай...

Дзякуем за ўвагу!